

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Věřitel a předžalobní výzva

Od 1. 1. 2013 byla do zákonné úpravy občanského soudního řízení vložena další forma ochrany dlužníka, a to, když nabyla účinnosti novela zák. č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o.s.ř.“),^[1] která pro účely přiznání práva na náhradu nákladů řízení stanovila povinnost věřitele (žalobce) vyzvat dlužníka (žalovaného) ke splnění povinnosti před eventuálním podáním žaloby. Nelze pochybovat o tom, že úmysl zákonodárce, který ho vedl k uzákonění takové povinnosti, byl zcela opodstatněný, nicméně již během pouhých tří let od účinnosti této novely se ukázalo, že doslovná interpretace tohoto ustanovení, a to především ze strany soudů, může vést naopak až k nežádoucímu znevýhodnění věřitele.

Charakteristika předžalobní výzvy

Ustanovení § 142a odst. 1 o. s. ř. totiž stanovuje, že: „Žalobce, který měl úspěch v řízení o splnění povinnosti, má právo na náhradu nákladů řízení proti žalovanému, jen jestliže žalovanému ve lhůtě nejméně 7 dnů před podáním návrhu na zahájení řízení zaslal na adresu pro doručování, případně na poslední známou adresu výzvu k plnění“. Odst. 2 tohoto ustanovení však dále stanovuje, že: „Jsou-li tu důvody hodné zvláštního zřetele, může soud výjimečně náhradu nákladů řízení zcela nebo z části žalobci přiznat i v případě, že žalobce žalovanému výzvu k plnění za podmínek uvedených v odstavci 1 nezaslal.“ Je zřejmé, že především odstavec druhý tohoto ustanovení je a nadále bude předmětem dalšího výkladu ze strany soudů či odborné veřejnosti. Pro účely tohoto článku je však nezbytné zdůraznit, že se toto ustanovení uplatní pouze v případě žalobce, který měl v řízení úspěch. Nicméně před podáním případné žaloby se nejedná o vztah procesněprávní, nýbrž o vztah hmotněprávní, a proto je na místě užívat termín věřitel a dlužník.

Dle mého názoru vložené ustanovení § 142a o. s. ř. zajisté může zabránit zbytečnému a nežádoucímu zvyšování nákladů řízení v případě, kdy je dlužník schopen plnit, nicméně jeho povědomí o vzniku povinnosti tak učinit, zde absentuje. Může se tak stát například v situaci, kdy má dlužník uzavřeno několik smluv s různým termínem splatnosti (a to s jedním věřitelem nebo dokonce s více věřiteli). V tomto případě výzva zasláná věřitelem dle § 142a o. s. ř. tohoto dlužníka upozorní na povinnost splatit dluh a mnohdy umožní zabránění vzniku zbytečného soudního sporu. Nejedná se o zesplatnění výzvou (k tomu viz § 143), dluh je nesporně splatný již dříve, avšak zákonodárce usoudil, že po občanech nelze spravedlivě žádat, aby měli v každou jednotlivou chvíli povědomost o svých pohledávkách, zatímco povinnost věřitele předsoudně vyzvat je snadná a odlehčí justici o věci, kde působí jako toliko oficiální doručující orgán.^[2]

Pro bližší pochopení povinností žalobce (věřitele) před podáním žaloby je nezbytné detailněji popsat jednotlivé náležitosti výzvy dle § 142a o. s. ř., které je třeba dodržet k tomu, aby takovému žalobci v případě jeho úspěchu ve věci byla přiznána náhrada nákladů řízení, a to včetně těch, které mu v

souvislosti se zasláním takové výzvy vznikly. Je nepochybné, že povinnost zaslat tuto výzvu se vztahuje na žaloby na plnění, v ojedinělých případech ji lze využít i v případě žaloby na určení. Zároveň by taková výzva neměla být ze strany žalobce zasílána před splatností dluhu, nicméně dle mého názoru lze považovat za výzvu dle § 142a o. s. ř. i oznámení o zesplatnění dluhu, které bude splňovat obsahové náležitosti dle tohoto ustanovení, nicméně poskytne například delší lhůtu k dobrovolnému plnění a upozorní ho na případné podání žaloby jakožto na následek nesplnění. Z dikce ustanovení § 142a odst. 1 o. s. ř. dále vyplývá, že předžalobní výzva by ze strany žalobce měla být zaslána nejméně 7 dní před podáním samotného návrhu. Z takové výzvy by měl být dlužník především schopen zjistit osobu věřitele, na základě čeho je povinen plnit a v jaké výši. Přestože § 142a odst. 1 o. s. ř. předepisuje (byť nevýslovně) písemnou formu výzvy, není jistě třeba, aby z jejího obsahu byla pohledávka plně seznatelná i třetím osobám: dlužníkovi musí být způsobilá připomenout nejen právní základ dluhu, nýbrž i jeho výši.[3] Co se tedy týká vymezení samotného dluhu, je vhodné, aby věřitel uvedl kromě výše samotného dluhu i důvod jeho vzniku, a to například odkazem na příslušnou smlouvu či vystavenou fakturu. Takové vymezení dluhu následně umožní identifikovat dluh například ve výše popsané situaci, kdy má dlužník více závazků a zamezí například záměně s jinou pohledávkou tohoto dlužníka, kterou může (na rozdíl od pohledávky tohoto věřitele) popírat a kterou nemá v úmyslu splnit.

Přestože z dikce § 142a o. s. ř. nelze vyčíst povinnost upozornit dlužníka na následné uplatnění pohledávky u soudu v případě nesplnění jeho povinnosti ani po uplynutí dodatečné lhůty k dobrovolnému plnění, domnívám se, že takové upozornění by mělo být součástí předžalobní výzvy, aby došlo k naplnění jejího účelu, tj. upozornit dlužníka na možnost zahájení řízení a případně uložení povinnosti plnit ze strany soudu. Domnívám se, že v případě absence takového upozornění v předžalobní výzvě by mohlo být takové jednání věřitele soudem považováno za pouhou výzvu k plnění, a nikoliv za předžalobní výzvu ve smyslu § 142a o. s. ř.

Další povinností v rámci předžalobní výzvy k dobrovolnému plnění je povinnost věřitele takovou výzvu zaslat dlužníkovi na adresu pro doručování, případně na poslední známou adresu. Tato povinnost se může jevit jako značně problematická, jelikož velmi často se dlužník snaží doručení takové výzvy zmařit, vyhýbá se mu nebo je pro věřitele nemožné takovou výzvu zaslat. V zásadě a v duchu § 142a je to vždy věřitel, který má vynaložit úsilí (rozumně požadovatelné, nikoliv jakékoliv), aby dlužníka upomenul.[4] Přesto však zákonná úprava neukládá věřiteli formu, jakou má dlužníka vyzvat. Lze tedy dovodit, že tak může učinit například osobním předáním, e-mailem, datovou schránkou (pokud ji má dlužník zřízenou), nejčastěji však věřitel využije k zaslání předžalobní výzvy dlužníkovi poštovních služeb. Důležité je, aby se výzva dostala do jeho sféry dispozice podle hmotného práva, neboť jednostranný písemný projev vůle je účinný vůči adresátovi okamžikem, resp. dnem, kdy se ocitne v jeho dispoziční sféře a adresát má možnost se s jeho obsahem seznámit, není tedy rozhodující, že o obsahu právního úkonu v tento den dosud neví (rozhodnutí NS sp. zn. 28 Cdo 72/2004).[5] Přesto však bude v případě posuzování, zdali byla nebo mohla být určitá předžalobní výzva doručena, vždy záležet na každém jednotlivém případě, kdy bude třeba posoudit úsilí věřitele tuto výzvu dlužníkovi doručit a samotnou objektivní nemožnost takového doručení.

Kdy není třeba splnit podmínky dle § 142a o. s. ř. pro přiznání náhrady nákladů řízení

Jak jsem již uvedl výše, odstavec druhý uvedeného ustanovení umožňuje přiznat žalobci ve výjimečných situacích náhradu nákladů řízení i přesto, že žalovanému předžalobní výzvu nezaslal. Soud tak však dle dikce tohoto ustanovení může učinit za předpokladu existence důvodů hodných zvláštního zřetele, což s sebou často přináší výkladové nesrovnalosti. V tomto případě je a vždy bude třeba chránit práva obou stran sporu, tedy nejen žalovaného, ale taktéž žalobce. Velmi důležitým se tedy jeví rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 29 Cdo 506/2015 ze dne 30. 3. 2015, ve kterém soud stanovil, že absence předžalobní výzvy nebude zásadně důvodem pro nepřiznání náhrady nákladů

řízení v případě, kdy žalovaný ani po doručení samotné žaloby svůj dluh nezaplatí (nebo jinak nepřivede jeho zánik). Plně se ztotožňuji s názorem, že v případě, kdy dlužník není ochoten či schopen svůj dluh uhradit, nelze věřiteli upřít právo na náhradu nákladů řízení pouze proto, že opomněl zaslat předžalobní výzvu dle § 142a o. s. ř. Nejvyšší soud ČR dále uvedl, že je třeba v každém případě přihlížet nejen k tomu, jestli byla předžalobní výzva zaslána, či nikoliv, nýbrž je třeba přihlížet i k dalším okolnostem, jako například k povaze samotné pohledávky či chování dlužníka k takové pohledávce či jeho reakci na doručení žaloby.

Z uvedených důvodů si tedy lze představit několik situací, kdy nezaslání předžalobní výzvy dle § 142a o. s. ř. nemusí vést k nepřiznání náhrady nákladů řízení žalobci, který ve věci uspěje a dostatečně odůvodní nezaslání či nedoručení předžalobní výzvy žalovanému. Takovým důvodem může být například právě nemožnost jejího doručení. Jak jsem však již uvedl, žalobce musí v tomto případě dostatečně prokázat vynaložení veškerého úsilí k doručení výzvy, a to především v případě, kdy v konkrétní situaci neexistuje další důvod pro přiznání náhrady nákladů dle § 142a o. s. ř. Dalším důvodem, který se dle mého názoru v praxi uplatní nejvíce, je zřejmé popírání samotné pohledávky ze strany dlužníka a jeho vůle svůj dluh neplnit. Pokud se aktivně zaplacení pohledávky brání, pak je možné, že zaslání výzvy by podání žaloby jen oddálilo, a nemělo by se na něm trvat. [6] Nelze se totiž domnívat, že v případě takového dlužníka předžalobní výzva splní svůj účel a dlužník svůj dluh dobrovolně uhradí. Pokud je zřejmé, že jeho obrana je pouze účelová a směřuje k oddálení faktického splnění dluhu, pak není důvod žalobci náklady nepřiznat, neboť řízení je důvodné a plní svůj účel.[7]

Dalšími důvody mohou být bližící se promlčení dluhu spolu se zřejmou nemožností dlužníka dluh uhradit, dále existence většího množství pohledávek věřitele vůči stejnému dlužníkovi, přičemž dlužník tyto neplní a nelze po věřiteli rozumně požadovat zaslání předžalobní výzvy v případě každé z těchto pohledávek. Stejně tak po věřiteli nemusí být požadováno zaslání předžalobní výzvy v případě, kdy již dlužníkovi umožnil svůj dluh uhradit i po jeho splatnosti v jiné podobě (např. odložením jeho splatnosti či formou splátkového kalendáře), nicméně dlužník ani poté svůj dluh nesplnil.

Závěr

Předžalobní výzva dle mého představuje v praxi velmi užitečný institut, kterým se zákonná úprava občanského soudního řízení jednak snaží zabránit zbytečnému zvyšování nákladů řízení, ale zároveň se i snaží předcházet vzniku zbytečných soudních sporů. Soudu dává možnost nepřiznat úspěšnému žalobci náhradu nákladů řízení, když v souladu se zákonnou úpravou nezašle žalovanému předžalobní výzvu. Možnost takového postihu je tedy pro věřitele dostatečně motivující, aby tuto výzvu neopomněl zaslat. Ostatně taková výzva je způsobilá dlužníka upomenout na jeho povinnost plnit, případně může být schopná takového dlužníka k plnění i donutit (např. v případě, kdy věřitel svoji výzvu zašle prostřednictvím svého právního zástupce). Přesto je však zapotřebí před případným nepřiznáním náhrady takových nákladů posoudit, zdali bylo vůbec v takovém konkrétním případě zaslání takové výzvy nezbytné. Z pohledu věřitele-žalobce je však důležité, že se postupem času upouští ze strany soudů od až příliš doslovného a striktního výkladu ustanovení § 142a o. s. ř. a s tím související vysoké míry ochrany i takových dlužníků, kteří by svůj dluh neplnili ani po zaslání této výzvy. V konečném důsledku však stále bude na věřiteli, aby relevantně prokázal skutečnost, že předžalobní výzva dle § 142a o. s. ř. a její zaslání dlužníkovi-žalovanému nebyla v jeho případě zapotřebí či by byla bezúspěšná a že by mu i přesto právo na náhradu nákladů řízení přiznáno být mělo.

Mgr. Ondřej Matula,
advokátní koncipient

CITY TOWER
Hvězdova 1716/2b
140 00 Praha 4

Tel.: +420 221 412 611
Fax: +420 222 254 030
e-mail: ksd.law@ksd.cz

[1] Ve formě zák. č. [396/2012](#) Sb., kterým se mění zák. č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

[2] Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Šínová, R. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 498.

[3] Tichý, J. Jiný pohled na předžalobní výzvu a náklady s ní spojené. Právní rozhledy 8/2014, str. 283.

[4] Bílý, M. Předžalobní výzva - důsledky a problémy. Právní rozhledy 3/2014, str. 97.

[5] Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Šínová, R. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 500.

[6] Bílý, M. Předžalobní výzva - důsledky a problémy. Právní rozhledy 3/2014, str. 98.

[7] Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Šínová, R. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 500.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Rozdělení společného jmění manželů v případech výdělečné činnosti pouze jednoho z manželů](#)
- [Oběť znásilnění má nárok na peněžitou satisfakci](#)
- [Digitalizace AML povinností: jak technologie mění plnění povinností pro tisíce povinných osob](#)
- [\(Ne\)vypořádání předmětu řízení u soudního smíru](#)
- [Nové limity opatrovnického rozhodování v judikatuře ESLP a Ústavního soudu](#)
- [Mimosmluvní odměna při společném zastupování více osob](#)
- [Nepřiznané koalice](#)
- [Společnost s podíly 50:50 - právní rizika patových situací a jejich smluvní řešení](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 34: Jednání za společnost - prokura](#)
- [Jak nastavit smlouvy s dodavatelem podle nové právní úpravy kybernetické bezpečnosti?](#)
- [Vada koupené věci - kdy zjištěné nedostatky zakládají kupujícímu práva z vadného plnění a kdy nikoliv?](#)